

Diagnoza lokalnego potencjału kulturotwórczego

„Kultura rusza w teren”

Gminny Ośrodek Kultury w Kamionce

Dofinansowano ze środków Narodowego Centrum Kultury w ramach programu Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne 2019.

Spis treści

1.	Wstęp	3
2.	Gmina Kamionka	4
	Gmina Kamionka	4
	Historia Gminy	4
	Zabytki i inne cenne obiekty	5
3.	Gminny Ośrodek Kultury w Kamionce.....	6
	Działalność	6
	Oferta	7
	Współpraca.....	8
	Plany.....	9
	Gminny Ośrodek Kultury w opiniach uczestników badań.....	9
4.	Wyzwania	10
5.	Potencjał.....	13
	Interesujące kierunki do inicjatyw	13
	Miejsca	15
	Organizacje, instytucje i inne.....	18
	Zainteresowania i talenty mieszkańców.....	23
6.	Pomysły mieszkańców	23
7.	Podsumowanie	24

1. Wstęp

Gminny Ośrodek Kultury w Kamionce po raz drugi przystąpił do programu Dom Kultury + Narodowego Centrum Kultury. Celem projektu „Kultura wyrusza w teren” jest uzyskanie, w pierwszym etapie, informacji o potencjale do tworzenia kultury wśród mieszkańców gminy, a w drugim, przeprowadzenie konkursu i realizacja inicjatyw oddolnych. Dla zespołu GOK-u stał się on okazją do wyjścia w teren gminy, poznania mieszkańców i ich potrzeb.

Poprzez program Dom Kultury + Narodowe Centrum Kultury dąży do pobudzenia aktywności mieszkańców i ich udziału w tworzeniu lokalnej oferty kulturalnej. Dzięki etapowi badawczemu możliwe jest rozpoznanie kierunków działań ważnych dla mieszkańców. Program pokazuje, jak istotne jest wychodzenie do mieszkańców, rozmowy i spotkania z nimi. Dzięki temu, oferta domu kultury staje się atrakcyjniejsza, a z czasem też współrealizowana przez mieszkańców, którzy zostają twórcami domu kultury.

Raport podsumowuje etap badawczy. Miesiąc przeznaczony na realizację badań rozpoczęliśmy wywiadem z zespołem Ośrodka oraz warsztatem „mapującym” z mieszkańcami gminy, który pozwala na rozpoznanie ważniejszych miejsc, organizacji i ludzi działających w kulturze w gminie. Przeprowadziliśmy następnie 3 wywiady grupowe (Koła Gospodyń Wiejskich Starościan, KGW Kozłówka, Klub Malucha), dwa wywiady pogłębione oraz 6 wywiadów telefonicznych. Proces badawczy zakończyliśmy warsztatem kreatywnym, którego celem była praca nad pomysłami do realizacji w ramach projektu „Kultura rusza w teren”.

Zapraszamy do lektury i poszukiwania inspiracji do własnych inicjatyw kulturalnych.

Warsztat „mapujący” z mieszkańcami gminy

2. Gmina Kamionka

Gmina Kamionka

Gmina Kamionka jest gminą wiejską, leży w północnej części województwa lubelskiego, w powiecie lubartowskim. Graniczy z gminami: Firlej, Lubartów, Niemce, Garbów, Abramów i Michów. W skład gminy wchodzi 20 sołectw: Amelin, Biadaczka, Bratnik, Ciemno, Dąbrówka, Kamionka (sołectwa: Kamionka I, Kamionka II i Kamionka III), Kozłówka, Kierzkówka, Kierzkówka - Kolonia, Samokłęski, Samokłęski - Kolonia, Siedliska, Rudka Gołębska, Starościn, Stanisławów Duży, Syry, Wólka Krasienińska, Zofian. Gmina posiada rolniczy charakter, bez większych ośrodków przemysłowych, jednocześnie rośnie udział osób dojeżdżających do pracy poza gminę. Funkcjonuje tu m.in. piekarnia, Gospodarstwo Rybackie, Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska w Kamionce oraz producent żywności ekologicznej. W gminie znajduje się, znane na całym świecie, Muzeum Zamoyskich w Kozłowie, który przyciąga do siebie turystów.

Przez gminę Kamionka przepływa rzeka Minina, z dopływem - rzeką Parysówką. Kompleks stawów rybnych w Samokłęskach zasilany jest wodami z rzeki.

W obrębie gminy znajduje się około 30% Kozłowieckiego Parku Krajobrazowego, który powstał w 1990 roku. Pomimo równinnego charakteru w rzeźbie terenu wyróżniają się ciągi wydm, wzgórz morenowe, terasy zalewowe i inne formacje polodowcowe. Teren w większości pokryty jest lasami. Na terenie gminy znajdują się Obszar Chronionego Krajobrazu „Kozi Bór” i Obszar Chronionego Krajobrazu „Pradolina Wieprza”¹.

Historia Gminy

Istnieją różne wersje pochodzenia nazwy Kamionka. Jedną z nich nawiązuje występujących tu kiedyś licznych kun (nazywanych dawniej kamionkami). Kamionka to też dawna nazwa miary na zboże, wydrążonej w pniu z drzewa. Są też wreszcie przypuszczenia, że geneza nazwy nawiązuje do kamieni. Właścicielami terenów Kamionki byli poczynając od XV wieku Tęczyńscy, Oleśniccy, Górkowie, Szamotulscy, Daniłowicze, Michałowscy, Prażmowscy,

---

1

http://cdn02.sulimo.pl/media/userfiles/kamionka.pl/aktualnoci/2015/grudzien/projekt_PROGRAM_ROZWOJU_GMINY_KAMIONKA_-_2015_-2020.pdf

Puzynowie, Niemyscy, Peplówscy Bielińscy i od 1799 r. Zamoyscy (posiadacze Pałacu w Kozłówce)².

Głównym zajęciem mieszkańców było rolnictwo, a najważniejszym rzemiosłem - tkactwo. W XVIII wieku Kamionka znana była z wyrobu płócien oraz samodziałów z wełny owczej, istniał tu cech tkaczy – płócienników.

Ożywienie gospodarcze nastąpiło dopiero w pierwszej połowie XX wieku, kiedy to w 1904 roku, z inicjatywy ks. Jana Galińskiego, powstała Spółdzielnia Spożywców „Przezorność” (jej celem było dostarczanie mieszkańcom osady niezbędnych produktów do gospodarstw domowych. W 1912 roku powstała w Kamionce Spółka Mleczarska.

Podczas I wojny światowej w Kamionce przebywał komendant Legionów Józef Piłsudski, a jego sztab miał siedzibę na plebanii.

Zabytki i inne cenne obiekty

W gminie znajduje się wiele ciekawych miejsc - zabytków, miejsc pamięci, cmentarzy. W szczególności zwracają uwagę kapliczki i krzyże przydrożne. Kapliczki znajdują się we wsi: Bartnik, Ciemno, Dąbrówce (2 kapliczki), Kamionce, Polny Młyn, Kierzkówka, Kozłówka, Rudka Gołębska, Samoklęski (posąg Matki Boskiej), Siedliskach, i Staroście Kolonii.

Na terenie Gminy zachowało się wiele przykładów budownictwa drewnianego, m.in. w Kamionce, Kozłówce, Syrach, Samoklęskach, Dąbrówce.

Gmina posiada wiele cennych zabytków. W Kamionce znajduje się późnogotycki kościół murowany parafialny pw. św. Piotra i Pawła (przełom XV i XVI wieku). Jest on najstarszy w powiecie lubartowskim oraz należy do najstarszych w całym województwie lubelskim. Dodatkową jego wartością jest to, że zachował gotycką bryłę. W Kamionce znajduje się też kaplica grobowa Zamoyskich. Ciekawy jest również układ urbanistyczny Kamionki z zachowanymi dawnymi nazwami ulic. Cennym obiektem jest też plebania w Kamionce. Na terenie Kamionki znajduje się też kirkut³.

W Kozłówce znajduje się zespół pałacowo – parkowy rodziny Zamoyskich, będący obecnie muzeum (Muzeum Zamoyskich w Kozłówce). Budowa pałacu zakończyła się w 1742 roku. Konstanty Zamoyski zgromadził cenne dzieła sztuki z całego świata między innymi: dzieła malarstwa, porcelanę, rzeźby i okazy sztuki meblarskiej. W latach 1940-41 przebywał w pałacu

---

² <https://www.kamionka.pl/gmina/historia/>

³ <https://sztetl.org.pl/pl/miejscowosci/k/678-kamionka/114-cmentarze/15261-cmentarz-zydowski-ul-nowa>

ksiądz Stefan Wyszyński, późniejszy Prymas Polski, którego zaprosiła Jadwiga i Aleksandra Zamoyska. W 1944 r. zespół pałacowy został odebrany prawnym właścicielom i przeszedł na własność państwa. W pałacu urządzono muzeum. W latach dziewięćdziesiątych na terenie obiektu utworzono Galerię Sztuki Socrealizmu. W 2009 roku została podpisana ugoda z rodziną Zamoyskich, na mocy której spadkobiercy zrzekli się roszczeń a muzeum m.in. oddało rodzinie zbiór fotografii i pamiątki rodzinne. Cały czas trwa bardzo dobra współpraca placówki z rodziną Zamoyskich, która przez 2 miesiące w roku ma do dyspozycji apartament przy muzeum. Zwiedzający natomiast oglądając wystawę mogą zapoznać się też ze zdjęciami rodziny i kolejnych potomków z linii Zamoyskich.

Od Kozłówki rozciąga się kompleks, zwany Lasami Kozłowieckimi wraz z rezerwatem „Kozie Góry”. W samej Kozłówce znajdziemy jeszcze pomnik upamiętniający 10-lecie niepodległości Polski oraz obelisk upamiętniający przemarsz wojsk napoleońskich oraz cmentarz wojenny z okresu I wojny światowej.

W Samokłeskach Izabela Czartoryska założyła park w stylu angielskim (egzotyczne drzewa, oranżeria, rośliny krajów południowych). Zlokalizowany jest tam również Pałac Weysenhoffów, wzniesiony ok. 1800 r. w stylu klasycystycznym. W 1969 r. park (część jest obecnie placem szkolnym) i pałac zostały przekazane zakładowi opieki społecznej. Znajdują się też tam budynki: oficyny, gorzelnia, magazyn spirytusu. W Staroście znajduje się kościół parafialny wraz z plebanią. W Ciemnie zlokalizowana jest się mogiła nieznanego żołnierza z okresu II wojny światowej.

Ciekawostką jest geneza nazwy wsi Syry. Pochodzi ona bowiem od klinowatych pól w kształcie serów, wytyczonych jeszcze w czasach cesarskich. W czasie I i II wojny wieś została całkowicie spalona.

3. Gminny Ośrodek Kultury w Kamionce

Działalność

Realizacja projektu “Kultura rusza w teren” jest dla Ośrodka bardzo ważnym etapem. Przechodzi on obecnie metamorfozę, znacznie rozbudowując działalność. GOK rozszerzył swoją ofertę o nowe punkty, które cieszą się popularnością wśród dzieci. Wynikają one z potrzeb, jakie mają młodszy mieszkańcy gminy powiązanych m.in. z poznawaniem nowych technologii, nowych form plastycznych czy po prostu nauką gotowania. Planowane jest rozszerzenie działań związanych z fotografią, ponieważ zainteresowane tym tematem są młode osoby. Celem GOK jest też wzmocnienie działalności muzycznej w gminie. Wiele osób

posiada talenty muzyczne, działając w różnych zespołach muzycznych i śpiewaczych czy prowadząc własną działalność w tym zakresie. Jest to moc gminy, którą GOK chce wspierać i korzystać z tych zasobów podczas różnych inicjatyw.

Od niedawna w Ośrodku funkcjonuje prężnie Klub Malucha, skupia on około 20 rodziców z małymi dziećmi. Na uwagę zasługuje fakt, że GOK jest aktywny w pozyskiwaniu środków na rozwój swojej infrastruktury i zasobów (zakup różnego rodzaju sprzętu - bilard, piłkarzyki, rzutnik, namioty, sprzęty kuchenne, maszyny do szycia, materiałów, jak i pojazd elektryczny), jak i w celu poszerzenia oferty dla mieszkańców. Planowane jest utworzenie Centrum Tradycji w Kamionce.

Pojawił się melex, taki pojazd żeby przywozić do nas turystów z Kozłówki do Kamionki. A jest co pokazywać - kościół, kaplicę, a jak będzie Iza Pamięci to i tam będą mogli przyjechać.

Gminny Ośrodek Kultury prowadzi w działalność w 4 budynkach: 2 budynki w Kamionce, po jednym w Samokłeskach i Siedliskach. Ponadto świetlice znajdują się w Kozłówce, Syrach, Kierzkówce, Staroście, Wólce Krasienińskiej.

Oferta

W GOK odbywają się zajęcia przede wszystkim dla dzieci. Dużą popularnością cieszą się warsztaty z: robotyki, rękodzielnicze oraz kulinarne. Dzieci rozwijają swoje talenty podczas nauki śpiewu oraz gry na instrumentach klawiszowych⁴. Powstał dziecięcy zespół wokalny. W czasie ferii zimowych czy letnich dzieci mogą uczestniczyć w zorganizowanych zajęciach. Dzieci uczą się tańca w Dziecięcym Zespole Tańca Ludowego „Kamioneczka”, który powstał w 2015 roku. Zespół pracuje w dwóch wiekowych – przedszkolnej, wczesnoszkolnej. Na stałe GOK współpracuje też z Kapelą Ludową „To i Owo” z Kamionki, kołem śpiewaczym „Wesołe Nuty” z Samokłesk oraz kołem śpiewaczym przy Kole Gospodyń Wiejskich w Kozłówce, które uświetniają ważne uroczystości lokalne.

W GOK działają zespoły muzyczne:

- Kapela Ludowa „TO I OWO” - która wyposażona w stroje regionalne. Działa ona od ponad 20 lat.

---

⁴ <https://www.kamionka.pl/kultura/gminny-osrodek-kultury/>

- Chór „Luscinae Dei” działa od roku 2005 działa przy parafii, we współpracy z Gminnym Ośrodkiem Kultury, który śpiewa pieśni roku liturgicznego i pieśni patriotyczne. Chór prowadzi instruktor z GOK.

Starsi dorośli spotykają się w Klubie Seniora, czasem organizują wspólne wyjazdy.

W GOK-u funkcjonuje galeria fotografii „Kadr”.

Mieszkańcy uczestniczą w organizowanym co roku rajdzie rowerowym szlakiem 27 Wołyńskiej Dywizji Piechoty Armii Krajowej. Ważnym wydarzeniem jest również spotkanie okolicznościowe z okazji "Dnia Kobiet".

GOK organizuje różne wydarzenia: turnieje szachowe, konkursy, festyny z okazji dnia dziecka, pikniki integracyjne połączone z promocją lokalnych walorów, Wakacyjny Festyn - Letnie spotkanie z muzyką i tradycją w Kamionce i inne.

W ramach programu Dom Kultury + z 2015 roku realizowane były inicjatywy z zakresu: ceramiki (ozdobione wspólnej przestrzeni), rozwijania postawy prospołecznej w gminie Kamionka, organizacji Dni Pokoju, zajęć z decoupage’u, spotkań poetyckich, tworzenia galerii starych zdjęć ⁵.

Współpraca

GOK jest partnerem dla organizacji, które działają w tej samej przestrzeni i zakresie, wzajemnie się wspierając np. realizując projekty. Nawiązuje na tym polu współpracę z organizacjami pozarządowymi, czy instytucjami, służbami, dzięki temu projekty te są realizowane w różnych częściach gminy.

Z parafią w Kamionce GOK organizuje co roku festiwal piosenki religijnej „SACRO SONG”. Współpraca dotyczy też Powiatowych Eliminacji do Wojewódzkiego Konkursu Piosenki Dziecięcej i Młodzieżowej "Śpiewający Słowik".

Ośrodek wspiera też organizację Święta Plonów, czyli dożynki gminno-parafialne, gdzie organizowane są występy różnych artystów i zespołów, turnieje, pokazy, zabawy taneczne, konkurs na najpiękniejszy ogród w gminie, i, przede wszystkim, konkurs wieńców dożynkowych.

Od 2016 roku w gminie działa Młodzieżowa Rada Gminy Kamionka, opiekę nad nią sprawuje GOK. Dotychczas Rada zorganizowała Kawiarenkę Młodzieżową podczas Dożynek Gminy Kamionka w 2018 r., a także bitwę kolorów i uroczysty pochód związany z obchodami 100. rocznicy odzyskania przez Polskę Niepodległości.

---

⁵ <https://www.kamionka.pl/aktualnosci/n,7367,informacja-projekt-inicjatywna-gmina.html>

Ważną inicjatywą dla mieszkańców całej gminy był „Pochód Niepodległości” w 2018, który wyruszył z Kamionki do Kozłówek. Miejscem docelowym był odrestaurowany obelisk w pałacowym parku. Pochód wspierały różne instytucje, np. grupy rekonstrukcyjne (w tym grupa „Ćwieki” ze Starościna), koła łowieckie.

Wszelkie działania GOK czy innych organizacji wspierają lokalne przedsiębiorstwa. Na wsparcie mogą liczyć przede wszystkim działania dla dzieci.

Plany

GOK chciałaby współpracować przyciągać turystów do samej Kamionki. Z drugiej strony zachęcać też samych mieszkańców do tego, żeby odwiedzali pałac i korzystali z jego oferty. Planowane też jest otwarcie Izby Pamięci, której zadaniem będzie zebranie dóbr materialnych i wspomnień odnoszących się do historii i tradycji gminy.

W dalszej swojej działalności chciałaby wspierać inicjatywy KGW, które aktywnie działają w swoich wsiach. Przede wszystkim jednak Ośrodkowi zależy na wzmocnieniu uczestnictwa w zajęciach dotychczas realizowanych i zaproponowaniu nowej, atrakcyjnej oferty, w oparciu o diagnozę potrzeb.

Gminny Ośrodek Kultury w opiniach uczestników badań

Uczestnicy badań wskazywali, że współpraca organizacji z GOK jest udana, a w ostatnim czasie Ośrodek bardzo zwiększył ofertę i aktywność. Zmiana ta jest doceniana i wskazywana, szczególną popularnością cieszy się Klub Malucha. Stałą popularnością cieszą się zajęcia dziecięce:

GOK postawił mocno na dzieciaki, od maluchów po różne grupy.

Trzeba to kontynuować, jest frekwencja, są nowe inicjatywy.

W GOK-u teraz dzieje się dużo, ale są to zajęcia dla dzieci 6-12 lat i teraz ruszył klubik malucha. Brakuje mi zajęć dla dorosłych, chociaż wydaje mi się, że były jakieś próby, ale może nie było zainteresowania.

Wypowiedzi mieszkańców gminy Kamionka

Zarówno zespół GOK, jak i część osób, z którymi realizowaliśmy badania, wskazują, że potrzebna jest oferta dla dorosłych. Pozostaje jednak duża niepewność czy grupa ta będzie zainteresowana uczestnictwem. Na razie taką aktywną grupą są uczestnicy Klubu Malucha.

Osoby mieszkające poza Kamionką rzadziej odwiedzają siedzibę Ośrodka, jednakże w rozmowach wspominają częstą i udaną współpracę lokalnych organizacji z KGW.

4. Wyzwania

Każda gmina może się pochwalić sukcesami, ale ma też obszary, które wymagają pracy. Osoby, z którymi rozmawialiśmy realizując badania, wskazywały nam wyzwania, jakie ich zdaniem, stoją przed gminą w obszarze kulturalno - społecznym. Działalność kulturalna jest jedną z dróg pozwalających odpowiedzieć na nie, dlatego wskazane problemy mogą być także inspiracją do tworzenia inicjatyw.

Nierówna aktywność społeczna. Osoby uczestniczące w badaniach wskazywały, że ilość oddolnych inicjatyw w gminie, a zwłaszcza w samej Kamionce nie jest duża. O wiele więcej dzieje się w poszczególnych wsiach, gdzie mieszkańcy starają się odpowiedzieć na potrzeby społeczności, zwłaszcza seniorów i dzieci. Kamionka wskazywana jest jednak na miejsce, w którym aktywność społeczna jest wyzwaniem. Pojawiają się jednak też informacje o nowych przedsięwzięciach, jak np. utworzeniu w miejscowości koła gospodyń wiejskich. Jeśli chodzi o grupy wiekowe, jako najmniej aktywne i jednocześnie posiadające najmniejszą ofertę wskazywani są dorośli i młodzież.

Oferty kulturalnej dla dorosłych brakuje, jest potrzeba zainteresowania się grupą średnią, 30 - 40 lat, w sile wieku, oni są najdalej od wszystkiego.

Wypowiedź mieszkańca gminy

Warto jednak podkreślić, opierając się na opiniach osób, z którymi przeprowadziliśmy wywiady, mieszkających poza samą Kamionką, że jeśli zacznie się już działać, pojawią się pierwsze projekty, powoli, małymi krokami, włączają się do nich kolejne osoby.

A jak się coś zaszczepi, to już się potem będzie ciągnęło.

Wypowiedź mieszkańca gminy

Brak komunikacji publicznej wewnątrz gminy. Mieszkańcy nie mają możliwości, by poruszać się między miejscowościami bez własnego środka lokomocji. Oznacza to, że bardzo istotne jest, by działania były realizowane lokalnie, w poszczególnych wsiach. Konieczność dojazdu samochodem znacząco ogranicza ilość uczestników. Nie każdy ma możliwość

dojazdu, niektórzy też nie czują potrzeby, by np. dowozić dzieci na zajęcia i poświęcać na to czas przeznaczony na pracę czy odpoczynek.

Duża liczba mieszkańców napływowych. Od wielu lat do gminy ściągają nowi mieszkańcy. Część z nich angażuje się w prace na rzecz społeczności lokalnej. Osoby te są znane i szanowane, w pełni utożsamiają się z gminą, a ich działalność przynosi wiele korzyści. Dzięki długiej historii przybywania nowych mieszkańców, nieraz o nietypowych dla wsi pasjach czy zainteresowaniach, społeczność stała się otwarta i chętnie przyjmuje nowych. Wyzwaniem są jednak osoby sprowadzające się licznie w ostatnich latach. Zdaniem naszych rozmówców duża część tej grupy jedynie nocuje w gminie, nie działając w żaden sposób na jej rzecz czy nie integrując się z mieszkańcami. Są też osoby, które realizują swoje pomysły nie zawsze w harmonii i porozumieniu z pozostałymi mieszkańcami.

Rozrywka zamiast współpracy. Osoby realizujące na terenie gminy projekty kulturalno-społeczne wskazują, że dla mieszkańców często ważniejsze są działania o charakterze rozrywkowym niż te wymagające współpracy i wysiłku na rzecz wspólnoty. Ponownie jednak charakterystyka ta dotyczy bardziej Kamionki i okolicy, na terenie innych wsi pojawia się bowiem szereg inicjatyw realizowanych przez określone grupy dla społeczności lokalnej.

Aktywizacja młodzieży. W gminie powstała Młodzieżowa Rada, jednakże po okresie większej aktywności, tendencja ta spadła. Aktywizacja tej grupy, zwłaszcza póki jeszcze uczęszcza do szkół w Kamionce i Samoklęskach jest dużym i trudnym wyzwaniem. Obecnie z młodzieżą współpracuje przede wszystkim GOK oraz Fundacja Animacji Lokalnej FRAKTAL. Młodzież włącza się jest w lokalne projekty, zwłaszcza te, w których uczestniczą całe rodziny (Grupa Teatralna Ogniwo z Samoklęsk) czy realizowane przez profesjonalistów (warsztat z Grupą Poławiacze Pereł). Ważną rolę w aktywizacji mogą pełnić szkoły, warto je w tym dopingować i wspierać.

Muzeum Zamoyskich w Kozłowie. Pałac chociaż jest cenionym miejscem, to jednak przez mieszkańców rzadko odwiedzany, wielu dorosłych z innych miejscowości nawet nigdy tam nie była. W ciągu roku organizowane są w Muzeum różne wydarzenia, np. liczne wystawy, Imieniny Róży, Anieli i Anny, Opera „Straszny dwór” czy Koncert „Śpiewnik Domowy na Lubelszczyźnie”. Są to imprezy w większości bezpłatne, skierowane zarówno dla starszych, jak i młodzieży. Mieszkańcy gminy mogą korzystać z tego, co oferuje Muzeum, jednak nie jest to często odwiedzane miejsce w gminie. Być może wizerunek i historia miejsca sprawiają, że mieszkańcy postrzegają je bardziej jako atrakcję turystyczną, niż miejsce dla siebie. Z Pałacem w Kozłowie związane jest KGW Kozłówka, nie tylko przez postać hrabiny, która założyła Koło, ale i poprzez różne wydarzenia.

Nowy krajobraz. Gmina traci swój wiejski wizerunek poprzez pojawienie się nowego i coraz gęstsze budownictwa. Niektóre obszary, zdaniem mieszkańców, wyglądają bardziej niczym miejskie osiedla domków, niż tradycyjne wsie. Rośnie ruch drogowy, co, między innymi, sprawia, że zanikają przydomowe ławeczki i naturalny ruch międzysąsiedzki. Z drugiej strony migracje takie świadczą o atrakcyjności okolicy i pozwalają utrzymać stałą liczebność mieszkańców.

Teraz jest też napływowa ludność, te działki, mówimy sobie "dzień dobry". Lublin jest jednak bardzo blisko naszych terenów. Przykro, że teren traci swój wiejski krajobraz, zabudowuje się.(...) Każdy przyjeżdża, mówi że jest pięknie, po czym grodzi się wysoką siatką, buduje murowany podjazd.

Wypowiedź mieszkanki gminy

Otwarcie się na nowe. W gminie są osoby, które chcą działać, wprowadzać nowe pomysły. Z czasem jednak, ze względu na opór czy brak zainteresowania mieszkańców, zniechęcają się do dalszych działań. Ważne jest, żeby mieszkańcy się otworzyli na nowe inicjatywy, nie bali się nowych wyzwań. W takim kierunku obecnie podąża GOK, czy różne stowarzyszenia. Również nowo powstałe Koła Gospodyń Wiejskich, chociaż i działają na tym samym polu co i tradycyjne koła, to powiększają swoją paletę działań. Wzajemne wspieranie się osób (w tym nowo przybyłych) i instytucji pozwoli na to, że ludzie otworzą się na nowe pomysły.

Małymi krokami. Zdaniem osób działających w gminie, potrzebne są działania pobudzające do współpracy, budujące poczucie wartości pracy na rzecz społeczności lokalnej. Taka zmiana wymaga jednak stopniowej i długotrwałej pracy. Jak wskazują nasi rozmówcy, udział w jednym projekcie, z reguły procentuje zaangażowaniem w kolejny, w ten sposób w poszczególnych wsiach, z czasem angażują się w działania niemal wszyscy.

Zanikanie więzi sąsiedzkich. Podczas rozmów często wskazywany jest problem zanikania więzi sąsiedzkich i integracji w miejscowościach. Ludzie coraz rzadziej spędzają czas ze sobą, nie znają nowych mieszkańców. W szczególności osoby działające w organizacjach czy KGW zwracają uwagę na to, że nawet jak coś zorganizują, to trudno mieszkańców wyciągnąć z domu. Starszym osobom brakuje wspólnych spotkań przy śpiewie i tańcu.

Interesujące kierunki do inicjatyw

Realizując badania zebraliśmy informacje o tematach, które mogą być wartościową podstawą do realizacji działań, inspiracją do tworzenia inicjatyw. Opierając się na nich można stworzyć wartościowe projekty kulturalne.

Historia. Gmina Kamionka może poszczycić się interesującą historią, począwszy od historii Zamoyskich i Kozłówki, poprzez Samokłęski czy osadnictwo niemieckie w Stanisławowie Dużym. Szereg osób zajmuje się poszukiwaniem, zbieraniem informacji o tradycjach i historii w szerszym lub węższym zakresie, pozwala to sądzić, że jej odkrywanie staje się interesujące dla mieszkańców, a co za tym idzie, może być dobrą podstawą działań kulturalnych, sztuk teatralnych, wystaw, itp. Przytoczyć tu można działalność Grupy Teatralnej Ogniwo z Samokłęsk, Stowarzyszenie Ćwieki czy KGW z Kozłówki przechowujące zeszyt z zapisem dziejów tej grupy. W 2017 roku z udziałem mieszkańców powstała też „Fototeka Kamionki i Okolic”, będąca zbiorem ponad stu wartościowych zdjęć.

Tradycje lokalne. Osoby, z którymi rozmawialiśmy prowadząc badania wskazywały, że istotnymi tradycjami w Kamionce było tkactwo, pojawiły się też informacje o chustach trumiennych, które były tu wytwarzane. Obecnie pomysły związane z pracownią tkacką pojawiają się we wsi Biadaczka. Inną tradycją, wciąż praktykowaną w gminie, są przyśpiewki. Olbrzymi ich zbiór posiada KGW w Kozłówce. Tradycyjne melodie są zbierane przez jednego z okolicznych mieszkańców. Oczywiście poszczególne KGW i organizacje specjalizują się w lokalnej kuchni, a także w pleceniu wieńców dożynkowych i palm. Ostatnimi laty, w konkursie na wieńce wygrywały najmłodsze stażem i wiekiem członkiń koła ze Starościna i Biadaczki. W Dąbrówce działa nieformalne muzeum staroci, które jest wyeksponowane na świeżym powietrzu, natomiast w Bartniku - prywatne muzeum myśliwskie.

Tożsamość. W historii gminy jest wiele wątków, które warto przypomnieć, zwłaszcza młodszym mieszkańcom. Zanika umiejętność, ale i wiedza dotycząca tkactwa, które było kiedyś dumą gminy. Pamięć pokoleń dotycząca życia codziennego ulega zatraceniu. Jest wiele tematów, które warto przypomnieć, np. dotyczących życia przy pałacu w Kozłówce, obrzędy i tradycje w różnych wsiach w gminie, ważne osoby, legendy związane z wsiami. Zanim powstanie Centrum Tradycji w Kamionce, już teraz wokół tego miejsca należy działać z mieszkańcami i z nimi je tworzyć (partycypacyjne tworzenie muzeum).

Wspieranie tworzenia nowych organizacji. W ciągu ostatniego roku pojawiły się nowe organizacje i grupy nieformalne w gminie, które działają w swoich sołectwach. Chcą pracować

dla lokalnej społeczności, szczególnie dla dzieci. Mają do dyspozycji różne przestrzenie, korzystają ze wsparcia GOK-u czy innych organizacji i tak powoli rozszerzają swoją działalność. Wiedzą czego potrzeba mieszkańcom, i starają się to im oferować. Ich głównym celem jest integracja, i to, żeby dzieci miały ciekawe zajęcia w swojej okolicy. Marzą o różnych wspólnych wyjazdach, poznawaniu nowych miejsc i historii. Potrzebują integracji, spokojnego rozwoju oraz dalszego wsparcia logistycznego i merytorycznego, jak, np. szkolenia z pozyskiwania funduszy.

Przyroda, ekologia. Przyroda i spokój gminy są istotne dla osób, które sprowadziły się do gminy w latach 80-tych i 90-tych. Duża ich część to osoby ceniące naturę, zaangażowane w ekologię, muzykę i działania na rzecz globalnego pokoju. W Dąbrówce działa Rodzinny Dom Kultury Pokoju, gdzie realizowane są warsztaty bębniarskie i nie tylko, w Pryszczowej Górze realizowane były warsztaty dotyczące permakultury, w Bartniku istnieje Stowarzyszenie "Dla Ziemi". Na podstawie badań trudno jednak powiedzieć, czy miłość do natury jest elementem łączącym wszystkich mieszkańców, w wielu bowiem rozmowach ten aspekt się nie pojawił. Warto jednak pamiętać o potencjale mieszkańców związanych z tymi tematami.

Muzyka. Jest obecna wśród mieszkańców, którzy śpiewają, grają, czy po prostu cenią zespoły i muzyków działających w gminie. Najczęściej nawiązuje ona do muzyki tradycyjnej, ludowej, wśród mieszkańców są także znani bębniarze. W gminie funkcjonują zarówno zespoły śpiewacze i kapele związane z GOK, jak również zespoły tworzone lub współtworzone przez mieszkańców, jak np. Kipikasz. Panie z KGW w Kozłówce praktykują śpiewanie ludowych przyśpiewek i mają potężny zbiór spisanych tekstów.

Teatr. W gminie funkcjonuje grupa teatralna skupiająca swoje zainteresowania między innymi na historii lokalnej. Jest to inicjatywa, która pobudza do refleksji i poszukiwań historycznych.

Koła Gospodyń Wiejskich - tradycja i energia. W gminie funkcjonują koła o różnej charakterystyce. Ich działania, choć różne, zawsze są wartościowe i mogą być wyjściem do dalszej aktywności lokalnej. Mamy więc najstarsze KGW w Kozłówce, które przechowuje lokalną historię i tradycje (przyśpiewki), czy najmłodsze, pełne energii i nowych pomysłów - w Staroście, Biadaczce i, nowopowstające, w Kamionce, na które już czeka wiele osób.

Lokalnie. O wiele aktywniej i skuteczniej funkcjonują działania we wsiach, prawdopodobnie dlatego, że są w pełni oddolne, opierają się na potrzebach osób działających lub ich najbliższego otoczenia. Mieszkańcy wsi mają też wprawę w samorządności związaną z podejmowaniem decyzji dotyczących funduszu sołeckiego. Jego istnienie dużo dało i zaktywizowało społeczność. Warto rozważyć realizację przez GOK cyklicznych zajęć, np. dla dzieci i młodzieży, w poszczególnych świetlicach, by stopniowo nawiązywać relacje

z mieszkańcami poszczególnych wsi. Z czasem kolejne osoby, śladem swoich przyjaciół i bliskich, dołączają o grupy aktywnych mieszkańców.

Miejsca

Muzeum Zamoyskich w Kozłówce jest jednym z ważniejszych miejsc w Polsce (i nie tylko), które zaprasza do zwiedzania licznych turystów. Miejsce jest inspiracją dla wielu artystów, którzy tutaj realizują działania z dziedziny filmu, teatru, muzyki czy sztuki. Organizowane są liczne wystawy, prowadzone lekcje edukacyjne dopasowane do każdego wieku: dla dzieci i młodzieży są nawet specjalne tematyczne spotkania - historia higieny, zabawki, ogrody, podróżowanie, antyk, prace konserwatora zabytków; dla dorosłych organizowane są „Herbatki z hrabiną”, gdzie podczas słodkiego poczęstunku, przy dźwiękach muzyki, poznawana jest życie dworskie sprzed 200 lat - moda, zabawy, potrawy, zwyczaje na poderwanie płci pięknej). Znajduje się też, tutaj Galeria Sztuki Socrealizmu, gdzie prowadzone są zajęcia przybliżające te czasy - sztuka socrealizmu, czasy stalinizmu i sztukę socrealistyczną. W Muzeum organizowane są również wydarzenia, które są w większości bezpłatne. Odbywają się w kaplicy pałacowej np. koncert kameralny przy akompaniamencie pianina - „Śpiewnik Domowy na Lubelszczyźnie” czy też przed dziedzińcem np. opera “Straszny Dwór”.

Tradycją jest celebrowanie pamięci o trzech kobietach z rodu Zamoyskich na wydarzeniu “Imienin Róży, Anieli i Anny”. Były to kobiety „wielkiej łagodności i dobroci charakteru”, które miłością darzyły wszystko, co piękne i dobre – dzieci, kwiaty, sztukę. W tym dniu odbywają się różnego rodzaju prelekcje, gry terenowe, quizy tematyczne, gry planszowe, zajęcia rękodzielnicze. Rodzina Zamoyskich wciąż odwiedza Kozłówkę, przyjeżdżając tu przynajmniej raz w roku.

Inne cenne zabytki, o jakich wspominają mieszkańcy, to Kościół i kaplica w Kamionce czy dworek w Staroście. Mieszkańcy z sentymentem wskazują **starą plebanię** w Kamionce i z dumą opowiadają, że udało im się ją obronić przed rozbiórką. Martwią się jednak o przyszłość niszczonego zabytku. Ze starą plebanią wiąże się historia gminy - tam stacjonował Józef Piłsudski. Ten fakt sprawił, że ostatecznie budynek nie został wyburzony.

W Kamionce mieszkańcy, a zwłaszcza osoby młode, lubią spędzać czas w parku. Ważnym miejscem jest też Stadion Leśny, który obecnie w fatalnym stanie, dlatego też w planie jest budowa nowego stadionu. Co roku odbywa się tam Święto Plonów.

Miejsce, o którym często wspominają mieszkańcy jest boisko „Pasternik” (inaczej „Cementówka”), boisko przy ulicy Kościelnej i Grobelnej.

To właśnie tam w ubiegłym wieku młodzi (i nie tylko zresztą) ludzie z Naszej Gminy spędzali swój wolny czas, rywalizując w szeregu dyscyplin sportowych. Zaczynając od piłki nożnej, poprzez koszykówkę, handball, siatkówkę, a na tenisie ziemnym skończywszy. W czasach, kiedy o sieci Internet w Kamionce jeszcze nawet nie śniono, to magiczne miejsce w zupełności zastępowało im dobrodziejstwo jakim jest obecnie Internet.

Wypowiedź mieszkańca gminy

W kilku miejscowościach znajdują się **wiejskie świetlice**, o których opowiadają mieszkańcy gminy, są to: Syry, Samokłęski, Kierzkówka, Samokłęski kol. I, Kozłówka, Siedliska, Starościn, Ciemnie. Świetlice służą przede wszystkim Kołom Gospodyń Wiejskich. W przypadku świetlicy w Samokłęskach jest zatrudniona osoba otwierająca i animująca działanie świetlicy. Miejsca te są bardzo ważne, bo z reguły stanowią jedyne bliskie domu miejsce spotkań mieszkańców wsi. Często do świetlic zagląda młodzież, zwłaszcza jeśli są wyposażone w piłkarzyki lub stół do ping-ponga, dzieci pojawiają się na realizowanych dla nich działaniach.

W Kozłówce w Wiejskim Domu Kultury i Tradycji, czyli w świetlicy, w której znajduje się również biblioteka, spotykają się w niej panie z KGW, które tworzą zespół śpiewaczy. W świetlicy odbywają się również zajęcia plastyczne. Świetlica wiejska w Kierzkówce prowadzona jest przez Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju i Promocji Kierzkówki „Działajmy Razem”. Obiekt funkcjonuje pod nazwą Centrum Produktów i Usług. W Siedliskach funkcjonuje Wiejski Dom Kultury i Sportu w remizie, działa tam KGW. Wiejski Dom Kultury i Sportu znajduje się również w Siedliskach i Syrach. Mieszkańcy Samokłęsk natomiast są dumni ze swojej remizy (Wiejskiego Ośrodka Kultury). Ponadto w Ciemnie funkcjonuje świetlica wiejska oraz w Samokłęskach Kolonii Pierwszej. Ciekawym obiektem jest barakowóz, zwany humorystycznie belwederem, w Biadaczce. Ostatnio został dodatkowo obudowany zadaszeniem. Jest to miejsce bardzo lubiane przez panie z KGW.

Miejscami, gdzie mieszkańcy się spotykają są biblioteki. **Gminna Biblioteka Publiczna** w Kamionce wraz z filiami w Kozłówce, Samokłęskach i Starościnie - biblioteka i filie stanowią miejsce spotkań i realizacji zajęć, warsztatów, spotkań. Biblioteki są lubiane przez dorosłych dzieci. W Kozłówce najmłodszy przychodzi do biblioteki na zajęcia plastyczne. W Kamionce realizowane są warsztaty i spotkania z pisarzami i poetami. Placówka współpracuje ze szkołami, odbywają się tam lekcje biblioteczne z udziałem dzieci i młodzieży.

W pomieszczeniach bibliotecznych odbywają się również wystawy i pokazy prac plastycznych, fotograficznych i innych.

Ponadto ważnymi miejscami są **parafie**: w Kamionce i Staroście oraz kaplica w Syrach. Wspominane są też szkoły i przedszkole. W Kamionce funkcjonuje **szkoła podstawowa** w: Kamionce, Samoklęskach i Staroście. Uczniowie biorą udział w różnorodnych konkursach: sportowych, plastycznych, przedmiotowych, recytatorskich i językowych. Punkt przedszkolny funkcjonuje w Samoklęskach.

Nieformalnym miejscem spotkań są sklepy i przystanki autobusowe. Praktycznie w każdej wsi znajduje się **plac zabaw**, gdzie dzieci mogą spędzać czas. Nieraz mieści się on bezpośrednio przy świetlicy i OSP W Kamionce, dzięki zaangażowaniu mieszkańców, powstało miejsca dla dzieci z konkursu Nivea. Place zabaw są często wskazywanymi miejscami, gdzie można spotkać mieszkańców.

Wspominane były też tańce na deskach w Zofianie. Miejscem rekreacyjnym są przede wszystkim lasy, gdzie się spaceruje czy zbiera owoce lasu. Jako ciekawe miejsce wskazywana jest cała wieś Dąbrówka.

Pozostałe miejsca wskazywane przez mieszkańców gminy, jako ważne i lubiane:

- dworek w Staroście,
- poczta i krzyż w Samoklęskach,
- cmentarz żydowski w Kamionce,
- Braksal - miejsce spotkań mieszkańców, jaz na rzece, bliżej Kierzkówki, w której z kolei mówią na to miejsce "za służą", pali się tu ogniska,
- huśtawka nad rzeką,
- bar „U wyczesanego”,
- boisko w Kozłowie,
- Remizy OSP,
- prywatne muzeum myśliwskie w Bratniku,
- stawy w Samoklęskach,
- Kapliczka – Siedliska i Staroście Kozłowska,
- plac po starej szkole w Ciemno,
- Dom Kultury Pokoju w Dąbrowie,
- Boisko w Syrach przy świetlicy,
- budynek po dawnej szkole w Staroście.

Organizacje, instytucje i inne

W gminie działają organizacje i grupy nieformalne, których praca i pomysły mogą wyznaczać przyszłe kierunki współpracy i działalności GOK.

Poszukiwania potencjału warto zacząć w samym Ośrodku. Znajdziemy tu dwie interesujące grupy:

Klub Malucha - to bardzo ważna grupa w obecnej ofercie GOK-u, jest w niej potencjał, niekoniecznie do tworzenia własnych inicjatyw, ale do rozwoju i wyznaczania przyszłych trendów. Klub malucha spotyka się od niedawna, powstał jako bezpośrednia reakcja GOK na potrzebę wskazaną, za pośrednictwem pani sołtys, przez mieszkankę Starościna. Klub okazał się strzałem w dziesiątkę. W jego spotkaniach bierze udział czasem ponad 20 rodziców z dziećmi. W czasie zajęć instruktorka zaprasza dzieci do wspólnej zabawy, każdorazowo przygotowując im inne atrakcje. Rodzice bawią się z dziećmi, ale też mają chwilę na rozmowy między sobą, relaks, oderwanie od codzienności. Podczas wywiadu realizowanego z grupą, jej uczestnicy podkreślali, że bardzo lubią spotkania, wtedy też najczęściej rozmawiają o dzieciach. Zapytani o pomysły na własne inicjatywy wskazywali np. wykonanie tablic manipulacyjnych, jednocześnie podkreślili, że obecnie nie mają czasu (opieka nad dziećmi i jednocześnie praca) i możliwości, by samemu się zająć realizacją swoich działań. Chcą się spotykać, realizować kolejne spotkania oparte na atrakcjach dla dzieci, ale też związane z tematyką dotyczącą wychowania, zdrowia dzieci, itp. Ich potencjał polega na tym, że są to w większości całkiem nowe osoby, nie będące wcześniej związane z GOK, a więc ich punkt widzenia i pomysły, które z czasem miały wpływ na ofertę GOK-u. Bardzo ważne jest też to, że dzieci biorące udział w zajęciach wychowują się na przyszłych uczestników instytucji kulturalnej. Rodzice zapytani o przyszłość i marzenia mówili o momencie, gdy będą już mogli wyjść bez dzieci, spędzić czas z partnerem, odpocząć, wyjechać. Możliwe, że te potrzeby za jakiś czas będą chcieli zrealizować z Ośrodkiem w Kamionce. To, co ważne, w spotkaniach Klubu udział biorą jak na razie jedynie mieszkańcy Starościna i Kamionki.

Rodzice dowożący dzieci na zajęcia. Na razie ta grupa najczęściej spędza czas w GOK-u po odprowadzeniu dzieci na zakupach. Jeśli jednak udałoby się przygotować dla nich wygodne miejsce oczekiwania w GOK, albo dedykowaną ofertę działań realizowanych równoległe do zajęć dzieci, może się okazać, że grupa ta zintegruje się i zaktywizuje. Zajęcia, które warto zaproponować rodzicom to może być fitness czy zumba. W naszych badaniach, w licznych wypowiedziach pojawia się potrzeba uczestniczenia w takich zajęciach ruchowych.

W gminie funkcjonuje 5 Kół Gospodyń Wiejskich: Kozłówka, Starościna, Samokłęski, Biadaczka, Samokłęski kol. I. W trakcie badań rozmawialiśmy z przedstawicielami 3 Kół.

Koło Gospodyń Wiejskich w Biadaczce - jedno z nowszych kół, rozpoczęło działalność stosunkowo niedawno, ale już zdążyło zwyciężyć w konkursie na wieniec dożynkowy. Panie spotykają się w swoich domach bądź w świetlicy, tzw. Belwederze, czyli w starym wagonie obudowanym dachem. Obecnie koło rozwija się i poszukuje pomysłów na działanie, a jego obecność we wsi jest bardzo ważna, ponieważ Biadaczka zlokalizowana jest z dala od świetlic czy bibliotek. Koło składa się głównie z wieloletnich mieszkanki wsi, ale są do niego włączane także panie, które zamieszkały tu niedawno.

Koło Gospodyń Wiejskich w Kozłówce zostało założone około 1930 roku przez hrabinę Jadwigę Zamoyską. Celem koła było przekazywanie tradycji młodemu pokoleniu, ale i żeby też wspólnie spotykać się - śpiewać, tańczyć.

Spotkania to były w domach "takie prządki", darcie pierza, każdy miał swoją robótkę, a czasem to i przychodził grajek. To i wtedy były tańce. A mężczyźni siedzieli obok i w karty grali.

Wypowiedź mieszkanki gminy

KGW kultywuje tradycje regionalne (potrawy, dawne zwyczaje) gminne (dożynki, wieńce, potrawy regionalne) i kościelne (uczestnictwo w procesjach, kultywowanie pieśni kościelnych). Regularnie spotyka się na zajęciach doskonalących śpiew. Koło reprezentuje gminę w przeglądach folklorystycznych, religijnych, dożynkach, przygotowuje potrawy regionalne na okoliczne imprezy lokalne. Współpracuje ze szkołą w Kamionce, biblioteką w Kozłówce, klubem seniora i innymi organizacjami w regionie. W szkole Panie między innymi opowiadały jak się kiedyś kisiło kapustę, plotło wianki, itp. Ważnym wspomnieniem dla członkiń koła jest uczestnictwo w spektaklu "Drzewo", realizowanym w pałacu w Kozłówce. Kiedyś Koło współorganizowało Festyn Letni i Święto Ziemniaka, ale zrezygnowano z powodu małego zainteresowania mieszkańców. Panie z chęcią uczestniczą w spotkaniach z okazji Dnia Kobiet, Dnia Seniora, na opłatku - "wieczornicy". Mają występy na tych wydarzeniach, ale i są zapraszane np. na uświetnienie gali złotych godów. Prezentują wtedy liczne przyspiewki, które mają na każdą okazję, brakuje im tylko osoby grającej na instrumencie.

Koło Gospodyń Wiejskich w Starościniu należy do młodszych, jego członkinie prowadzą zajęcia i wydarzenia dla dzieci, szykują wieńce dożynkowe, zajmują się też gotowaniem. Mają wiele energii i chęci do działania, ale, ze względu na młody wiek, nieco mniej czasu.

Koło skupiło swoją działalność na organizowaniu zajęć dzieciom, np. w czasie ferii lub też imprez okolicznościowych, np. Mikołajki. Dzieci uczą się gotować czy piec pod okiem Pań z KGW. Organizują taneczne imprezy na Andrzejkę czy Sylwestra. Panie współpracują z różnymi organizacjami, w tym z OSP. Organizują sobie wycieczki, zajęcia np. zielarskie, ale i ruchowe - zumbę. Samodoskonalą się w robieniu wieńców dożynkowych korzystając z Internetu.

Ponadto w gminie funkcjonują trzy zespoły śpiewacze przy Kołach Gospodyń Wiejskich w Kozłowie, Samoklęskach i Staroście. Działa również chór „Boże Słowiki” z Kamionki, „Wesołe Nuty” z Samoklęsk.

W gminie spotykają się grupy senioralne - Kieszkówka, Kozłówka, Kamionka

Na terenie gminy działa 9 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych. Jednostki OSP z Kamionki i Samoklęsk należą do Krajowego Systemu Ratownictwa. Funkcjonują również jednostki żeńskie: OSP Syry, OSP Samoklęski oraz OSP Kamionka.

Na terenie Gminy Kamionka działają również następujące stowarzyszenia: "Innym i Sobie" Stowarzyszenie Mieszkańców i Przyjaciół Gminy Kamionka, Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju i Promocji Kierzkówki „Działajmy Razem”, Fundacja Animacji Lokalnej Fraktal, Stowarzyszenie dla Ziemi oraz Stowarzyszenie Historyczne Piątego Oddziału Wojsk Narodowych Województwa Lubelskiego, tzw. „Ćwieki”. Cenione jest działanie Ludowego Klubu Sportowego. Są to organizacje, które same pozyskują środki na swoją działalność. Są aktywne w różnych wsiach, dzięki temu, jest tam obecna działalność kulturalna.

Wybrane organizacje o dużym potencjale:

Fundacja Animacji Lokalnej Fraktal. Fundacja istnieje od maja 2010 roku, zajmuje się animacją życia społecznego w Gminie Kamionka, organizując imprezy edukacyjno-kulturalne dla dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów. Realizują projekty mające na celu podwyższenie kwalifikacji wśród dzieci i młodzieży oraz pomoc w starciu w dorosłe życie. Animację działalności kulturalnej tych społeczności i wsparcie integracji. Realizują:

- spotkania z grami planszowymi,
- pikniki rodzinne,
- obchody wydarzeń historycznych.

Fundacja prowadzi liczne projekty z udziałem młodzieży, niektóre także z udziałem seniorów. Z doświadczeń grupy wynika, że trudno jest o współpracę między różnymi grupami wiekowymi, jest ona niejako realizowana na siłę, ze względu na wymogi projektów. Jak

wskazuje jeden z animatorów, mieszkańcom zależy najbardziej na działaniach o charakterze rozrywkowym.

Stowarzyszenie Historyczne im. Piątego Oddziału Wojsk Narodowych Województwa Lubelskiego zwane "Ćwiekami" Starościna

Misją organizacji jest poszerzanie i propagowanie wiedzy na temat historii Polski, upamiętnienie ważnych wydarzeń i osób w historii Narodu Polskiego ze szczególnym uwzględnieniem 5 Oddziału Wojsk Narodowych Województwa Lubelskiego. Szczególnie ważna jest dla nich historia okolic Starościna. W ramach swoich działań realizują: rekonstrukcje historyczne, wystawy, obchody, prelekcje. Ich aktywność jest znana i ceniona przez mieszkańców, ale są również znana poza gminą.

Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju i Promocji Kierzkówki „Działajmy Razem”

Celem głównym stowarzyszenia jest wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego Kierzkówki oraz tworzenie warunków poprawy jakości życia mieszkańców. Panie tworzące Stowarzyszenie realizują szereg działań skierowanych do dzieci i młodzieży, od zajęć warsztatowych po wspólne wycieczki. Działalność ściśle odpowiada na potrzeby mieszkańców, zwłaszcza wspomnianych grup, ale panie próbują też włączać i integrować dorosłych. Twórcynie stowarzyszenia mają mnóstwo energii i świetnych pomysłów, są dumne z efektów dotychczasowych działań, zwłaszcza, z tego, że z każdym z nich włączają się do aktywności kolejne osoby. W przyszłym roku panie planują funkcjonować ze zdwojoną siłą. Dotychczas stowarzyszenie realizowało szereg projektów, uzyskując różne dofinansowania, były m.in. zajęcia krawieckie, decoupage, zajęcia stolarskie, taneczne. Hitem okazał się warsztat z grupą Poławiacze Pereł. Jak podkreślała jedna z pań tworzących stowarzyszenie na początku bywa trudno, ludzie nie chcą się zaangażować, nie dowierzają w możliwość powodzenia działań, z czasem jednak się przekonują. I to jest największym sukcesem organizacji - w kolejnych jej projektach bierze udział coraz szersze grono mieszkańców, bo: „jak się coś zaszczepi, to już się potem będzie ciągnęło”.

Grupa teatralna Ogniwo z Samokłesk. Amatorski teatr funkcjonuje od wielu lat. Tworzy głównie okazjonalne przedstawienia, jasełka, itp., ale nie tylko, grupa bowiem realizuje także większe projekty, związane z lokalną historią, tradycjami kulinarnymi, zwłaszcza związanymi z przyrządzaniem potraw z ryb. Sukcesem teatru prowadzonego przez nauczycielkę z Samokłesk, jest staż działania i fakt, że w kolejne przedsięwzięcia udaje się wciągnąć coraz więcej osób, bierze w nich udział praktycznie cała społeczność wsi.

Teatr ogniwo w Samoklęskach - (...) działa rok czy dwa razy w roku i skupia ludzi wokół, robią okolicznościowe teatry, zbiórki na operacje, itp., sporo projektów, raz do roku przedstawienia noworoczne czy jasełka. Zaangażowane są całe rodziny, matki z córkami, tawie z synami.

Wypowiedź mieszkanki gminy

Początkiem przedsięwzięcia była próba zrealizowania spektaklu przez rodziców uczniów na Dzień Dziecka. Choć przedstawienie nie wyszło w pierwszym planowanym terminie, to jednak wszystkim tak się spodobała gra sceniczna, że grupa działa do dziś. Aktywność teatru jest zależna od sezonu i obowiązków zawodowych mieszkańców, a więc wzrasta jesienią i zimą. Bardzo ważnym przedsięwzięciem była realizacja projektu Zaślubienie Wisły z Bałtykiem. Grupa wystawiła spektakl według scenariusza Jadwigi Zamojskiej, po 100 latach od premiery, ponownie w pałacu w Kozłowie. Realizując projekt dotyczący historii i tradycji, pt. "Jak to dawniej bywało" grupa skupiła we współdziałaniu kilka miejscowości. Aktywność i zasięg działania przerósł oczekiwania inicjatorów. Udało się też znaleźć wiele interesujących i pięknych wątków historycznych. Twórczyni Grupy interesuje się bardzo lokalną historią i posiada na jej temat bardzo szeroką wiedzę. W efekcie projektu "Jak to dawniej bywało" zaintrygowała ją historia miejscowości Stanisławów Duży i mieszkającej tam społeczności Niemców. Marzeniem jest postawienie tablicy upamiętniającej w miejscu pozostałości cmentarza baptyistów.

Okazało się, że w jednej [miejscowości] mieszkali niemieccy osadnicy. (...) Teraz ktoś powrócił z potomków. Piękna historia o życiu dwóch narodów.

Wypowiedź mieszkanki gminy

Rodzinny dom kultury pokoju. Miejsce te powstało całkowicie oddolnie z inicjatywy zamieszkującego Dąbrówkę znanego muzyka i jego żony. Realizowane są w nim warsztaty bębniarskie i inne wydarzenia, przez jakiś czas wokół idei funkcjonował też festiwal. Jak piszą jego twórcy: "Tworzymy we wsi Dąbrówka gmina Kamionka koło Lublina niezależne centrum dedykowane nauczaniu życia w Pokoju poprzez sztukę. Miejsce, w którym z naszymi sąsiadami i wszystkimi chętnymi, będziemy mogli rozwijać umiejętności współdziałania, uczyć się i wprowadzać w życie przyjazne technologie, tworzyć więzy oparte na wzajemnym szacunku i komunikację i poprzez muzykę, ciszę, rytm, tańce, dzielenie się pozytywnymi informacjami i umiejętnościami"

Zainteresowania i talenty mieszkańców

Biorąc pod uwagę wyniki badań, możemy powiedzieć, że w gminie Kamionka są osoby, które mają pasje czy talenty w zakresie:

- rękodzieła: ceramika, robienie serwet, szydełkowanie, masa solna, robienie palm, papieroplastyka, stroiki, tkactwo, wyrób instrumentów, garncarstwo;
- muzyki - gry na bębnie, pianinie, gitarze;
- śpiewu - nauka, gry w zespole śpiewaczy i chóru, bard;
- prowadzenia chóru czy nauka śpiewu;
- tworzenia filmów;
- etnografii i regionalizmu - zbieranie dawnych melodii, zbieranie fotografii, historii gminy;
- kuchni - pieczenia chleba, torty, pierniczki, pierogi, ryby;
- malarstwa;
- teatru;
- fotografii;
- ogrodnictwa;
- rzeźby - praca w drewnie/wiklinie;
- zbieranie zabytkowych aut.

Wspominane też były osoby, które kiedyś były znane w gminie. W dwudziestoleciu międzywojennym Franciszek Tatarkowski miał duży wpływ na rozwój kultury w gminie - założyciel Koła Młodzieży Wiejskiej „Siew”, chór młodzieżowy, reżyser wielu sztuk teatralnych np. „Karpaccy górale”, „Chata za wsią”, „Białe fartuszki”. Ciekawostką jest to, że Leon Wyczółkowski (polski malarz, grafik i rysownik, jeden z czołowych przedstawicieli okresu Młodej Polski w nurcie malarstwa realistycznego) chodził do Szkoły Powszechnej w Kamionce.

6. Pomysły mieszkańców

Dzięki badaniom poznaliśmy pomysły mieszkańców, które mogą zostać kanwą interesujących inicjatyw. Zapraszamy do poznania ich, zainspirowania i poszukiwania możliwości współpracy. Lista pomysłów jest z pewnością niepełna i warto ją wspólnie rozszerzać.

Lista pomysłów, jakie padły w trakcie badania:

- Panie z KGW z Kozłówki chciałyby nagrać swoje piosenki i przyśpiewki. Nie mają uwiecznionych swoich występów. Chciałyby mieć wyjazdy do kina, teatru. Z chęcią też uczestniczyłyby w warsztatach, żeby im pokazać coś nowego np. obrazy w skórze.
- Panie z KGW z Starościanach chciałyby zrealizować warsztaty florystyczne i z suszenia kwiatów na wieńce czy palmy.
- Jedna z członkiń Koła Gospodyń Wiejskich w Biadaczce ma pomysł mający na celu integrację grupy, poznanie się i wykreowanie planów na przyszłość. Spotkania miałyby określone tematy, zakładałyby też spotkanie z interesującą postacią spoza grupy. W ramach wydarzeń byłyby zaplanowany także wspólny wyjazd do Kozłówki i udział w warsztacie. Na zakończenie grupa symbolicznie ozdobiłaby i otworzyła Belweder, czyli świetlicę funkcjonującą w starym wagonie obudowanym dachem. Wspólna praca wieńcząca projekt byłaby też okazją do świętowania z pozostałymi mieszkańcami wsi.
- Wiele pomysłów płynie z Samokłesk: organizacja nocy świętojańskiej, postawienie tablicy upamiętniającej w miejscu cmentarza baptystów w Stanisławowie Dużym.
- Osoby wypełniające ankietę on-line wskazały, że chciałyby ogólnie więcej wydarzeń i zajęć dla młodzieży oraz dorosłych. Przy czym zajęcia powinny odbywać się szkole czy przedszkolu. Padły też propozycje kina letniego.
- Panie ze Stowarzyszenia na rzecz Kierzkówki, czekają przede wszystkim na wolny czas, mają jednak wiele pomysłów: zajęcia związane z ruchem i tańcem, zajęcia z improwizacji teatralnej, zajęcia dotyczące dobrego wychowania i etykiety, zajęcia z tworzenia bukietów, z szycia.
- Mieszkancka Biadaczki mówiła o pomysłach na kino plenerowe, najlepiej obwoźne, jeżdżące między wsiami, a także o warsztatach z układania kwiatów w mandale.

7. Podsumowanie

Kamionka to piękna gmina z ciekawą historią i zabytkami. Jak każda inna, również ona zmagają się z wyzwaniami. Jedną z najważniejszych potrzeb jest aktywizacja mieszkańców, uczestnictwo w działaniach kulturalnych i społecznych, dążenie do współrealizowania ich. To trudne zadanie, jednakże w mieszkańcach leży potencjał, by drobnymi krokami, zaczynając od sołectw, wprowadzać zmianę. Już teraz realizowanych jest wiele ważnych inicjatyw dla społeczności gminy. Jeśli będą wspierane i podtrzymywane, z czasem wciągną coraz większą ilość osób. Mamy nadzieję, że raport ten pomoże im stworzyć pomysły na przyszłe działania.

Opracowanie: Agnieszka Duda-Jastrzębska, Marta Nazaruk-Napora, Izabela Wilk (badania w terenie) – Lubelska Grupa Badawcza
Koordynator projektu: Mikołaj Lazor
Animatorka z ramienia Narodowego Centrum Kultury: Karolina Koguciuk